

Over kerndoelen en eindtermen

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

Bewegwijzering onderwijsinhoud

Onder de naam Curriculum.nu vindt een landelijke herziening van het curriculum in het primair en voortgezet onderwijs plaats. 125 leraren, 18 schoolleiders en ruim 80 scholen buigen zich over de vraag wat leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs moeten kennen en kunnen. Voor negen leergebieden. Met de opbrengst van dit ontwikkelproces zullen kerndoelen en eindtermen worden geactualiseerd.

De negen ontwikkelteams buigen zich over mogelijke bouwstenen voor het curriculum. Om te helpen bij de voorbereiding op deze taak is in deze brochure beschreven wat de huidige landelijke kaders zijn, en waar deze te vinden zijn.

slo

Het huidige curriculum op landelijke niveau

De overheid stelt als verantwoordelijke voor de kwaliteit van het onderwijsstelsel op landelijk niveau inhoudelijke kaders op. Inhoudelijke kaders worden geboden in kerndoelen en eindtermen, waarin wettelijk is vastgelegd wat de doelen en inhouden van het onderwijs zijn, beschreven voor een vak, vakkencluster of leergebied.

Aanbods- en beheersingsdoelen

Doelen kunnen geformuleerd zijn in termen van 'aanbod' of 'beheersing'. Aanbodsdoelen weerspiegelen een inspanningsverplichting voor scholen om te zorgen dat leerlingen zich de globaal aangeduide kennis, inzichten, vaardigheden en houdingen eigen maken. De school bepaalt hoe, hoe diepgaand en tot op welk niveau. Kenmerkend voor aanbodsdoelen is de formulering die start met: "De leerling leert...". Een voorbeeld van dergelijke aanbodsdoelen zijn de kerndoelen. Beheersingsdoelen geven in veel concretere bewoordingen aan wat leerlingen op een bepaald moment in hun schoolloopbaan moeten kennen, kunnen en begrijpen, eventueel ook tot op welk niveau van beheersing. Kenmerkend voor beheersingsdoelen is de formulering die start met: "De leerling kan...". Beheersingsdoelen zijn er in alle maten en soorten van specificatie. Ze vormen over het algemeen de grondslag voor toetsing en examinering.

Kerndoelen

Voor po, (v)so en onderbouw vo zijn er kerndoelen. Deze hebben een verplichtend karakter. De kerndoelen zijn als globale aanbodsdoelen geformuleerd, dekken de meeste vakken en leergebieden en bieden veel ruimte voor schooleigen keuzes, prioritering en profilering. De kerndoelensets voor po en onderbouw vo bevatten elk 58 kerndoelen, dateren uit 2006 en zijn sindsdien alleen op onderdelen aangevuld. Zo is in 2009 voor geschiedenis de canon van Nederland als uitgangspunt aan de kerndoelen voor het vak geschiedenis toegevoegd, ter illustratie van de behandeling van de tijdvakken. In 2012 zijn de kerndoelen aangescherpt op het gebied van seksualiteit en seksuele diversiteit.

Sinds 1 augustus 2009 gelden er ook in het speciaal onderwijs richtlijnen voor wat leerlingen aan het eind van hun schooltijd moeten kennen en kunnen. Er zijn kerndoelen voor leerlingen met een enkelvoudige beperking; deze sluiten zo veel mogelijk aan bij die voor het regulier basisonderwijs, maar houden rekening met de verschillende beperkingen van de leerlingen. Er zijn ook kerndoelen voor zeer moeilijk lerende of meervoudig gehandicapte kinderen. Die vallen buiten de opdracht van de ontwikkelteams.

Het vso is ingedeeld in uitstroomprofielen waarmee de wettelijke taak van het vso is vastgelegd: toeleiding van leerlingen naar het vervolgonderwijs, de arbeidsmarkt of een vorm van dagbesteding. De overheid heeft ook kerndoelen vastgesteld voor het voortgezet speciaal onderwijs. De uitstroomprofielen arbeidsmarkt en dagbesteding kennen specifieke sets van kerndoelen terwijl het uitstroomprofiel vervolgonderwijs haar programma baseert op de kerndoelen van de onderbouw van het vo en de eindtermen of examenprogramma's.

Voor het praktijkonderwijs (pro) zijn geen aparte kerndoelen vastgelegd, maar worden de kerndoelen voor de onderbouw van het vo als leidraad gebruikt. Pro is (formeel) eindonderwijs; leerlingen worden toegeleid naar de arbeidsmarkt en halen waar mogelijk branchecertificaten met het doel hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. In de praktijk biedt het praktijkonderwijs vaak entreeopleidingen (mbo-1) aan. Sinds 2013 wordt het landelijk curriculum praktijkonderwijs gefaseerd ingevoerd op vrijwillige basis. Dit curriculum is door het Platform Praktijkonderwijs ontwikkeld en heeft geen wettelijke status, maar wordt wel door veel scholen gebruikt om hun onderwijsaanbod op te baseren. Scholen voor vso en pro hebben de verplichting hun onderwijsaanbod mede in te richten rond de transitiedomeinen wonen, werken, vrije tijd en burgerschap.

Tot slot: in 2006 is in een aparte wet opgenomen dat scholen dienen bij te dragen aan burgerschapsvorming en integratie.

Eindtermen

Voor de bovenbouw vmbo en voor de tweede fase vormen vakspecifieke examenprogramma's de voorschrijvende inhoudelijke kaders waarbinnen het onderwijs vorm krijgt. Hoewel specifiek uitgewerkt dan de kerndoelen, zijn ook de eindtermen in de examenprogramma's per 2007 globaler van opzet dan daarvoor. Doel van de aanpassingen was scholen meer ruimte te bieden voor eigen keuzes.

De centraal te examineren eindtermen uit de examenprogramma's worden gespecificeerd in syllabi. Die hebben tot doel de constructie van centrale examens inhoudelijk aan te sturen en leraren te ondersteunen bij de examenvoorbereiding van leerlingen. Bij de globaliseringslag van 2007 zijn de syllabi onverminderd gedetailleerd en daarmee sterk inhoudelijk sturend gebleven. Voor schoolexamens zijn er geen syllabi die voorschrijvend zijn, maar ontwikkelt SLO handreikingen die richtinggevend kunnen zijn bij het vormgeven van schoolexamens.

Referentieniveaus

Voor po, so, vo en mbo zijn er referentieniveaus voor taal en rekenen. Dat zijn beheersingsdoelen die aangeven wat leerlingen moeten kennen en kunnen als het gaat om Nederlandse taal en rekenen/wiskunde.

De referentieniveaus zijn vastgelegd in een vanaf augustus 2010 van kracht geworden wet, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen fundamentele niveaus en streefniveaus. Doel van de referentieniveaus is het verbeteren van de taal- en rekenvaardigheden van leerlingen en het ontwikkelen van een samenhangend, efficiënt en effectief curriculum binnen en over sectoren heen. De doelen zijn in een doorlopende lijn po-vo-mbo beschreven. Hierdoor kunnen overgangen tussen schooltypen worden geborgd.

Interessante links

Verplicht

Primair onderwijs >> [Kerndoelen primair onderwijs](#)

Voortgezet onderwijs >> [Kerndoelen voortgezet onderwijs](#)
>> [Overzicht van alle examenprogramma's en syllabi voor het voortgezet onderwijs](#)

Speciaal onderwijs >> [Kerndoelen speciaal onderwijs](#)

Voortgezet speciaal onderwijs >> [Kerndoelen voortgezet speciaal onderwijs](#)

Alle sectoren >> [Referentiekader taal en rekenen](#)

Richtinggevend

Een beschrijving van de mogelijke verdeling van de kerndoelen primair onderwijs in onderwijsinhouden over een aantal jaren (leerlijnen) >> [Tule](#)

Doorlopende leerlijnen van primair onderwijs tot bovenbouw vmbo, havo en vwo, voor vrijwel alle vakken en leergebieden, gebaseerd op de kerndoelen en eindtermen >> [Leerplan in beeld](#)

Handreikingen voor de schoolexamens havo, vwo en vmbo >> [Handreiking schoolexamen](#)

Europees Referentie Kader voor de moderne vreemde talen >> [Europees Referentiekader](#)

Als landelijk kenniscentrum leerplanontwikkeling richt SLO zich op de ontwikkeling van het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. We werken met het onderwijsveld aan de doelen, kaders en instrumenten waarmee scholen hun opdracht vanuit een eigen visie kunnen vervullen.

We brengen praktijk, beleid, maatschappelijke ontwikkelingen en onderzoek samen en stellen onze expertise beschikbaar aan onderwijs en overheid, bijvoorbeeld in de vorm van leerplannen, tools, voorbeeldlesmaterialen, conferenties en rapporten.

2018 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hoofdlocatie
Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede

Nevenlocatie
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Postadres
Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40
E info@slo.nl
www.slo.nl

 [company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)
 [SLO_nl](https://twitter.com/SLO_nl)